

MARYTĖ RAZMUKAITĖ

PRIESAGINĖS DARYBOS LIETUVOS TSR GYVENAMŲJŲ VIETŲ VARDAI IŠ HIDRONIMŲ

Didelė dalis priešaginės darybos Lietuvos TSR gyvenamųjų vietų vardų (oikonomimų) yra priešagų vediniai iš kitų vietovardžių — hidronimų bei kitų oikonomimų. Straipsnyje apsiribojama tik hidroniminiais gyvenamųjų vietų vardais, oikonominiai paliekami apžvelgti kita proga.

Apžvalga pradedama nuo hidroniminės kilmės gyvenamųjų vietų vardų ne vien dėl jų darybos priešagų įvairumo ir gausumo, bet ir dėl to, kad ir patys Lietuvos TSR hidronimai yra ne tik labiausiai išnagrinėtas, bet ir oficialiai visiems prieinamas¹, o kartu ir seniausias mūsų vardyno sluoksnis.

Plačiau Lietuvos TSR oikonomimai, neminint atskirų straipsnių spaudoje apie vieną kitą vietovardį arba priešagą², nėra darybiškai nagrinėti. Todėl šiame straipsnyje, pasitelkus oficialiai dabar egzistuojančių gyvenamųjų vietų vardų sąrašą³, norima apžvelgti visus įmanomus priešaginės darybos oikonomimų iš hidronimų atvejus, nurodyti čia dažniau aptinkamų priešagų paplitimą.

Bendresnį afiksinės ir beafiksės oikonomų darybos iš hidronimų vaizdą yra pateikęs J. Balčikonis straipsnyje „Gyvenamųjų vietų pavadinimai iš ežerų ir upių vardų“⁴. Šiame įvairios darybos hidroniminių oikonomų sąraše priešaginių vedinių pateikta nedaug — 85 vietovardžiai, padaryti su priešagomis: 1) *-aitis (-aitė)*, 2) *-ėnai*, 3) *-iečiai*, 4) *-ijai*, 5) *-inė (-iniai)*, 6) *-ininkas, -ininkai (-inyk-)*, 7) *-iškis, -iškiai, -iškė*, 8) *-onys*, 9) *-(y)tis, -(u)tys*, 10) *-ūnai*. Gausiausią oikonomų grupę čia sudarė priešagos *-ėnai* vediniai (35 pavyzdžiai).

Žemiau pateikiamame vedinių sąraše — 27 priešagos (netraukiant į šį skaičių abiejų giminių ir skaičiaus galūninių variantų, straipsnyje skirtų į a, b, c pogrupius). Mūsų surinkta medžiaga taip pat rodo, kad produktyvumu išsiskiria priešaga *-ėnai* (84 pavyzdžiai), sudaranti apie 30% visų čia teikiamų vedinių. Į šį sąrašą, kuriame pateikta 260 vietovardžių, pateko ir beveik visi priešaginės darybos oikonomai iš

¹ Plg. Lietuvos TSR upių ir ežerų vardynas. — V., 1963; Vanagas A. Lietuvos TSR hidronimų daryba. — V., 1970.

² Plg. Safariewicz J. Litewskie nazwy miejscowe na *-iszki*. — Onomastica. 1956, rocz. II, zes. 1, s. 15–63.

³ Turimas galvoje „Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinynas“ (V., 1974, d. 1 ir 1976, d. 2).

⁴ Balčikonis J. Gyvenamųjų vietų pavadinimai iš ežerų ir upių vardų. — Kn.: Rinktiniai raštai. V., 1978, t. 1, p. 339–349; Бальчиконис Й. Названия литовских населенных пунктов, образованные от названий рек и озер. — In: Lingua Posnaniensis. Poznań, 1959, t. 7, s. 240–252.

J. Balčikonio straipsnio, išskyrus du kaimų vardus — *Verėduvaitė*⁵ (Rs) ir *Añtupyčiai*⁶ (Btg), kurių darybos aiškinimas sukėlė abejonių. *Verėduvaitė* greičiausiai yra deminutyvinis vedinys iš netoli esančio kaimo vardo *Verėduva* (Rs), nes upės vardas *Verėduva*, šiuo metu turimais duomenimis, nežinomas. Kaimo vardas *Añtupyčiai*, atrodo, yra ne priesagos *-yčiai* vedinys iš čia neužfiksuoto hidronimo **Antupis* ar pan., o priešdėlio *ant-* vedinys iš upės, kuri teka pro šį kaimą, vardo *Upytė*.

Abėjonių dėl vienokios ar kitokios darybos kelia ir kai kurie kiti J. Balčikonio straipsnyje pateikti vietovardžiai — pastabos dėl jų darybos bus prie pačių vietovardžių, išnašose.

Kadangi darybiškai sieti gyvenamosios vietos vardą su vienu ar kitu hidronimu galima tik tuomet, kai gyvenvietė įsikūrusi netoli to vardo upės ar ežero, tai straipsnyje pateikti oikonimų ir hidronimų pavyzdžiai lokalizuojami, nurodant artimiausio stambesnio gyvenamojo punkto santrumpą (gyvenamųjų vietų vardų sutrumpinimus, išskyrus Ck — Ceikiniai (Ignalinos r.), Čb — Čiobiškis (Širvintų r.), Kdl — Kiduliai (Šakių r.), Mdž — Modžiūnai (Švenčionių r.), Pin — Piniavą (Panevėžio r.), Plkn — Paluknys (Trakų r.) ir Ršk — Reškutėnai (Švenčionių r.), žr. p. 146–149).

Priesagos ir jų vediniai straipsnyje pateikiami alfabeto tvarka, nes kitoks pateikimas, pavyzdžiui, pagal vedinių gausumą, šiuo atveju neturėtų didesnės reikšmės, nes priesagos pasiskirsčiusios daugiau ar mažiau areališkai.

1. **-aičiai.** *Judr-aičiai* k. (Lkč): *Jùdrė* up. (Lkč); *Lánk-aičiai* k. (Sk): *Lankà* up. (Sk); *Nosv-aičiai* k. (Užp): *Nosvė* up. (Užp); *Trùmp-aičiai* k. (Sk): *Truìmpė* up. (Sk); *Vilk-aičiai* k. (Žr): *Vilka* up. (Žr); *Žvirgžd-aičiai* k. (Gž): *Žvirgždė* up. (Gž).

1a. **-aitis.** *Nemun-aitis* mstl. ir k. (Al): *Nėmunas* up. (Al); *Strūn-aitis** k. (Švnč): *Strūnà* up. ir k. (Švnč).

2. **-alės.** *Akmen-ālės* k. (Dr): *Akmenà* up. (Dr).

2a. **-aliai.** *Stigr-āliai* k. (Kv): *Stigrė* up. (Šv); *Vėž-āliai* k. (Šauk): *Vėžys* up. (Šauk).

3. **-(i)auka.** *Igl-iáuka* k. (Igl): *Yglà* ež., *Ųglė* up. (Igl).

4. **-(i)ava.** *Jūr-ava* k. (Vš): *Jūra* up. (Trg); *Sasn-avà* mstl. (Ss): *Sasnà* up. (Ss); *Sakn-iavà* k. (Vs): *Saknà* up. (Vs).

5. **-ėčiai.** *Lek-ėčiai* mstl. (Šk): *Liėkė* up. (Lkč).

6. **-elė.** *Kirsn-ėlė** k. (Rdm): *Kirsnà* up. ir k. (Rdm); *Stirn-ėlė* vs. (Mlt): *Stirnė* up. (Mlt).

6a. **-eliai.** *Gergžd-ėliai* k. (Krš): *Geřgždas* up. (Krš); *Vygr-ėliai* k. (Graz): *Vygris* ež. (Graz).

7. **-ėlė.** *Dabikin-ėlė** k. (Akm): *Dābikinė* up. ir k. (Akm); *Kretuon-ėlė* vs. (Ršk): *Kretuonà* up. (Ršk); *Ringuv-ėlė* k. (Krš): *Ringuvà* up. (Krš).

7a. **-ėlis.** *Tūrup-ėlis** k. (Ldvn): *Tūrupis* up. ir k. (Ldvn).

8. **-ėnai.** *Agluon-ėnai* k. (Prk): *Agluonà* up. (Prk); *Ais-ėnai* k. (Vvr): *Aisė* up. (Vvr); *Alksn-ėnai* k. ir gelež. st. (Plv): *Elksnė* up. (Plv); *Anykšt-ėnai* k. (Btr): *Anykš-*

⁵ Žr. Balčikonis J. Min. veik., p. 346; Бальчиконис Й. Указ. соч., с. 248.

⁶ Žr. Balčikonis J. Min. veik., p. 348; Бальчиконис Й. Указ. соч., с. 250.

* Žvaigždute pažymėtos vietovardžių formos, kurios gali būti deminutyvinės oikoniminės (turima galvoje galima jų daryba ir iš visai greta ar netoliese esančių kitų gyvenamųjų vietų vardų).

tė up., Anykštis ež. (Btr); Ašv-ėnai k. (Vks): Ašvą up. (Vks); Aukštup-ėnai k. (Kp): Aukštupys up. (Kp); Aukup-ėnai k. (Kdn): Aukupė up. (Kdn); Ąunuv-ėnai k. (Šauk): Ąunuva up. (Šauk); Ažyt-ėnai k. (Krk): Ažytė up. (Krk); Bābrung-ėnai k. (Plt): Bābrungas up. (Plt); Beŕkin-ėnai k. (Tl): Bėrkina up. (Tl); Bikav-ėnai k. (Vn): Bìkava up. (Vn); Bit-ėnai k. (Pgg): Bitė up. (Pgg); Bub-ėnai k. (Rt): Bubà up. (Rt); Bul-ėnai k. (Krtv): Bùlis up. (Krtv); Darb-ėnai mstl. ir gelež. st. (Krtv): Darbà up. (Dr); Dub-ėnai k. (Al): Dùbis up. (Al); Erl-ėnai k. (Slnt): Ėrla up. (Slnt); Gailint-ėnai buv. k. (Mrk): Gáilintas ež. (Mrk); Gam-ėnai k. (Pp): Gāmė up. (Pp); Gaveik-ėnai k. (Ign): Gaveikis ež. (Ign); Gėdik-ėnai k. (Žr): Gėdika up. (Žr); Geřduv-ėnai k. (Grg): Gerdaupjė⁷ up. (Grg); Gyst-ėnai k. (Vl): Gystus up. (Vl); Gumilt-ėnai k. (Šauk): Gumiltà up. (Šauk); Jod-ėnai k. (Pln): Jōdė up. (Pln); Judr-ėnai mstl. (Tl): Judrà up. (Tl); Júodup-ėnai k. (Slnt): Júodupis up. (Slnt); Júodp-ėnai (< *Juodupėnai) k. (Šmn): Júodupė up. (Šmn); Kaltan-ėnai mstl. ir k. (Švnč): Kaltānis ež. (Klt); Karkl-ėnai mstl. (Krž): Kařklė up. (Krž); Kařklup-ėnai k. (Pjv): Kařklupė up. (Pjv); Kártup-ėnai k. (Jrb): Kártupis up. (Jrb); Kriáuuk-ėnai k. (Rd): Kriáuukė up. (Rd); Kriaun-ėnai k. (Ob): Kriaunà up. (Ob); Krosn-ėnai k. (Krsn): Krosnà up. (Krsn); Kūlup-ėnai k. (Krt): Kūlupis up. (Krt); Kūrtuv-ėnai mstl. (Šl): Kūrtuva up. (Krtv); Lañkup-ėnai k. (Všt): Lankupà up. (Všt); Latav-ėnai k. (Tršk): Latavà up. (Tršk); Laukup-ėnai k. (Rk): Laukupė up. (Rk); Lazduon-ėnai k. (Vn): Lazduonà up. (Vn); Lýduv-ėnai mstl. ir gelež. st. (Šlv): Lyduvà up. (Šlv); Liepdeg-ėnai k. (An): Liepdegys up. (An); Lýlav-ėnai k. (Trg): Lylavà up. (Trg); Lok-ėnai k. (Jon): Lokys || Lōkė up. (Jon); Lukn-ėnai k. (Pln): Luknà up. (Pln); Lump-ėnai k. (Pgg): Luñpė up. (Pgg); Miš-ėnai k. (Pln): Mišė ež. (Pln); Nevard-ėnai k. (Varn): Nevardà up. (Varn); Not-ėnai k. (Slnt): Nōtė || Notijà up. (Slnt); Piešt-ėnai k. (Srd): Piēštė up. (Srd); Piev-ėnai k. (Trk): Pievys up. (Trk); Piktup-ėnai k. (Pgg): Pik-tupė up. (Pgg); Plunk-ėnai k. (Rt): Pluñkė up. (Rt); Purv-ėnai k. (Vks): Puřvas up. (Vks); Račiup-ėnai k. (Kp): Račiupys up. (Kp); Raudon-ėnai k. (Raud): Raudōnė up. (Raud); Raud-ėnai k. (Rdn): Raudà up. (Rdn); Ring-ėnai k. (Brb): Riñgis up. (Brb); Riñg-ėnai k. (Krš): Ringuvà up. (Krš); Sausdrav-ėnai k. (Pln): Sausdrāvas up. (Pln); Stigr-ėnai k. (Kv): Stigrė up. (Kv); Šak-ėnai k. (Kv): Šakà up. (Kv); Šalp-ėnai k. (Vvr): Šālpė up. (Vvr); Šaul-ėnai k. (Lp): Šaulys ež. (Lp); Šerkšn-ėnai k. (Trk): Šeřkšnė up. (Trk); Šiaud-ėnai k. (Šv): Šiaūdė up. (Šv); Šlav-ėnai k. (An): Šlavė up. (An); Týtuv-ėnai mst. (Klm): Týtuva up. ir ež. (Klm); Upit-ėnai k. (Vvr): Upità up. (Vvr); Ušn-ėnai k. (Užv): Ušnà up. (Užv); Vařp-ėnai k. (Jon): Vařpė up. (Jon); Vařtul-ėnai k. (Šll): Vartulys up. (Šll); Vašuok-ėnai k. (Tršk): Vašuokà up. (Tršk); Vedeg-ėnai k. (Rt): Vedegà up. (Rt); Viešv-ėnai k. (Tl): Viešvė up. (Tl); Vieštóv-ėnai k. (Kl): Vieštóvė up. (Kl); Virm-ėnai k. (Nv): Virma up. (Nv); Žáig-ėnai buv. k. (Krš): Žáigis up. (Krš); Žar-ėnai k. (Krp): Žārė up. (Krp); Žar-ėnai (< *Žarn-ėnai) mstl. (Tl): Žarnà up. (Žr); Žemal-ėnai k. (Rdn): Žemālė up. (Rdn); Žvels-ėnai k. (Grg): Žvelsà up. (Grg).

8a. -ėnas. Plon-ėnas k. (Všk): Plónė up. (Všk).

9. -esiai. Velp-ėsiai k. (Šlv): Vėlpė up. (Šlv).

⁷ Greičiausiai iš Gerdaupės ankstesnės ar buvusios gretimės lyties *Gerdava || *Gerduva.

10. **-ica.** *Istr-icà* k. (Pin) : *Īstras* up. (Pin).
11. **-iečiai.** *Pāl-iečiai* k. (Pkr) : *Palà* up. (Pkr).
12. **-ijai.** *Lazd-ijai*⁸ mst. : *Lazda* || *Lazdija* up. (Lzd); *Seir-ijai*⁸ mstl. (Lzd) : *Seirà* up., *Seirljis* ež. (Srij).
13. **-yliai.** *Mok-ỹliai* k. (Aln) : *Mokià* up., *Makỹs* ež. (Blmk).
14. **-inè.** *Dabrup-inè* k. (Žgč) : *Dābrupis* up. (Žgč); *Kemstrot-inè* k. (Krkn) : *Kiemsrūtas* up. (Krkn); *Merk-inè* mstl. ir vs. (Vrn), k. (Trgl) : *Merkỹs* up. (Vrn, Trgl); *Nemenč-inè* mst. (V) : *Nemenčià* up. (Nmč).
15. **-ynè.** *Sidabr-ỹnè* k. (Jnš) : *Sidabrà* up. (Jnš); *Vègèl-ỹnè* k. (Klm) : *Vègèlè* up. (Klm).
16. **-iniai.** *Gráuž-iniai* k. (Graž) : *Gráužè* up. (Lbv); *Lazd-iniai* k. (Ad) : *Lazdau-jà* up. (Ad); *Ring-iniai* k. (Žgč) : *Ringè* up. (Žgč).
17. **-ininkai.** *Alš-iniškai* k. (Stk) : *Alšià* || *Alšè* up. (Stk); *Áng-ininkai* (Smn) : *Angỹs* ež. (Smn); *Ánt-ininkai* k. (Skdv) : *Áncia* up. (Skdv); *Biržtv-ininkai* k. (Dr) : *Biržtva* up. (Dr); *Dūlg-ininkai* k. (Lp) : *Dūlgas* ež. (Lp); *Elm-ininkai* k. (An) : *Elmè* up. (An); *Gėg-ininkai* k. (Pgg) : *Gėgè* up. (Pgg); *Īlg-ininkai* k. (Mrk) : *Īlgis* ež. (Mrk); *Juost-iniškai* k. (Tršk) : *Juostà*, *Juosta* up. (Tršk); *Peršėk-ininkai* k. (Ūd) : *Peršėkè* up. (Ūd); *Saīt-ininkai* k. (Žgč) : *Saītè* up. (Žgč); *Spengl-iniškai* k. (Onš) : *Spenglà* ež. (Onš); *Strėv-iniškai* k. (Žž) : *Strėvà* up. (Žž); *Šalč-ininkai* mst. ir k. (Šlčn) : *Šalčià* up. (Šlčn); *Šiekšt-iniškai* k. (Ppl) : *Šiekštè* up. (Ppl); *Trump-iniškai* k. (Žgč) : *Truņpè* up. (Žgč); *Viev-iniškai* k. (Vvs) : *Vievis* ež. (Vvs); *Vilk-iniškai* k. (Lp) : *Vilkè* up. (Lp); *Viřk-ininkai* k. (Stk) : *Virkiūs* up. (Stk); *Žib-iniškai* k. (Plng) : *Žibà* up. (Plng).
- 17a. **-ninkai.** *Ates-niškai* k. (Smn) : *Atesỹs* ež. (Smn); *Dusėl-ninkai* k. (Ūd) : *Dusėlè* ež. (Ūd); *Glúos-ninkai* k. (Smn) : *Glúosnè* up. (Smn); *Grúož-ninkai* k. (Onš) : *Grúožè* up., *Gruožỹs* ež. (Onš); *Kertau-niškai* k. (Žž) : *Kertūs* up. (Žž); *Mūs-ninkai* mstl. (Šr) : *Musè* up. (Msn); *Nevėž-niškai* k. (Tršk, Nj) : *Nevėžis* up. (Tršk, Nj); *Obel-niškai* (< **Obelij-ninkai*?) k. (Smn) : *Obelijà* ež. (Smn); *Plasap-niškai* (< **Plasaup-ninkai*) k. (Btr) : *Plasāupè* up. (Btr); *Sám-ninkai* vs. (Onš) : *Sāmè* up., *Sāmis* ež. (Onš); *Švái-ninkai* (< **Šuoj-ininkai*) k. (Sml) : *Šuojà* up. (Sml).
- 17b. **-ninkas.** *Vabal-niňkas* mst. (Brž) : *Vabalà* up. (Vb).
18. **-iškè.** *Cedrōn-iškè* k. (Šauk) : *Cēdronas* up. (Šauk); *Dausỹn-iškè* k. (Krž) : *Daūsinas* ež. (Krž); *Gėrv-iškè* k. (Šll) : *Gėrvè* up. (Šll); *Īlg-iškè* k. (Smal) : *Īlgỹs* ež. (Smal); *Saman-iškè* k. (Ck) : *Samānis* ež. (Ck); *Sandraūs-iškè* k. (Šlv) : *Sandravà* up. (Šlv); *Skirpst-iškè* (< **Skirpst-iškè*) k. (Gdl) : *Skiřpstas* up. (Gdl); *Viřak-iškè* k. (KzR) : *Viřakis* up. (KzR); *Vaipon-iškè* k. (Klvr) : *Vaipōnè* k. (Klvr).
- 18a. **-iškès.** *Alksn-iškès* k. (Gdl) : *Alksnè* up. (Gdl); *Bikel-iškès* k. (Dgč) : *Bikèlè* up. (Dgč); *Dubrāv-iškès* k. (Srij) : *Dubravà* up. (Srij); *KarneI-iškès* k. (Dbg) : *Karnèlis* ež. (Dbg); *Kỹv-iškès* k. (Rkn) : *Kyvè* up. (Rkn); *Limín-iškès* k. (Dgč) : *Līminas* ež. (Dgč); *Mineĩk-iškès* k. (Dgč) : *Mineĩkis* ež. (Dgč); *Mūl-iškès* k. (Brš) : *Mūlỹs* up. (Brš); *Pravien-iškès* k. ir gelež. st. (Rmš) : *Praviena* || *Pravēna* up. (Rmš).

Šie J. Balčikonio min. straipsnyje pateikti oikonimai gali būti ir nepriesaginės darybos, plg. *Lazd-ijai* mst. : *Lazdija* up., *Seir-ijai* mstl. : *Seirljis* ež.

18b. **-iškis.** *Apeik-iškis* k. (Ob) : *Apeiké* up. (Ob); *Balbiēr-iškis* mst. t. g. (Prn) : *Barbierà* up. (Brb); *Ēlm-iškis* k. (An) : *Ēlmé* up., *Ēlmis* ež. (An); *Grauž-iškis* vs. (Skp); *Graužē* up. (Skp); *Juodup-iškis* vs. (Ob) : *Juodupis* up. (Ob); *Kiaun-el-iškis* k. (Lkm) : *Kiaunà* up., *Kiaūnas* ež. (Lkm); *Kumpōn-iškis* k. (Sb) : *Kumpōnas* up. (Sb); *Kumpuol-iškis* k. (Ob) : *Kumpuōlis* ež. (Antz); *Kūp-iškis* mst. (Kp) : *Kupà* up. (Kp); *Savēl-iškis* k. (Pkr) : *Savēlis* up. (Pkr); *Taurūp-iškis* k. (Šš) : *Taurūpis* up. (Šš); *Upēl-iškis* k. (Blnk) : *Upēlē* up. (Blnk); *Vilkav-iškis* mst. ir gelež. st. : *Vilkaujā* up. (Vlkv).

18c. **-iškiai.** *Aist-iškiai* k. (Brt) : *Aistà* up. (Brt); *Akmen-iškiai* k. (Šmk) : *Akmenà* up. (Šmk); *Amalv-iškiai* k. (Igl) : *Āmalvas* ež., *Amalvē* up. (Igl); *Armen-iškiai* k. (Srd) : *Armenà* up. (Srd); *Čiôt-iškiai* k. (Užv) : *Čiôtupis* up. (Užv); *Daūb-iškiai* k. (Pp) : *Daubà* up. (Pp); *Demen-iškiai* k. (Srij) : *Dēmenas* ež. (Srij); *Drūtav-iškiai* k. (Gr) : *Drūtupis* up. (Gr); *Dubin-iškiai* k. (Plk, Kr) : *Dubinė* up. (Plk, Kr); *Dums-iškiai* k. (Jon) : *Dūmsē* up. (Jon); *Ėisrav-iškiai* k. (Pgg) : *Ėisrava* up. (Pgg); *Gausant-iškiai* k. (VI) : *Gausaītē* up. (VI); *Gulbin-iškiai* k. (Ldvn, Plv) : *Gulbinas* up. (Ldvn, Plv); *Juod-iškiai* k. (Šr) : *Juodē* up. (Šr); *Kilēv-iškiai* k. (Dbk) : *Kilēva* up. (Dbk); *Kuin-iškiai* k. (Šll) : *Kuīnē* up. (Šll); *Kūpr-iškiai* k. (Klm) : *Kūprē* up. (Klm); *Liaud-iškiai* k. ir vs. (Bsg) : *Liāudē* up. (Bsg); *Paik-iškiai* k. (Kps) : *Páikis* up. (Kps); *Pent-iškiai* k. (Grš) : *Pentà* up. (Grš); *Pilv-iškiai* mstl. (Vlkv) : *Pilvē* up. (Plv); *Rāguv-iškiai* k. (Krtv) : *Rāguva* buv. up. (Krtv); *Raudēn-iškiai* k. (Klvr) : *Raudēnis* ež. (Klvr); *Serbeit-iškiai* k. (Brž) : *Serbentà* up. (Brž); *Šilūp-iškiai* k. (Kdl) : *Šilūpis* up. (Kdl); *Uōg-iškiai* k. (Vks) : *Uogys* up. (Vks); *Vāiguv-iškiai* k. (Plk) : *Vāiguva* up. (Plk); *Žiūr-iškiai* k. (Kp) : *Žiūrà* ež. (Kp).

19. **-yškiai.** *Jot-yškiai* k. (Gl) : *Jotijà* up. (Gl); *Rik-yškiai* k. (Erž) : *Rikijà* up. (Erž); *Vilk-yškiai* mstl. (Šlu) : **Vilkija* > *Vilka* up. (Pgg).

20. **-ka.** *Jaugil-ka* k. (Krk) : *Jaugilà* up. (Krk); *Kaimén-ka* vs. (Čb) : *Kaimenà* up. (Čb); *Kamái-ka* k. (Čb) : *Kamajà* up. (Čb); *Lankup-ka* k. (Všt) : *Lankupà* up. (Všt); *Lapái-ka* k. (Vvs) : *Lapojà* up. ir ež. (Vvs); *Lukštín-ka* k. (Mlt) : *Lùkštínis* ež. (Mlt); *Mušál-ka* k. (Tj) : *Mušēlē* up. (Tj); *Nevēž-ka* k. (Kur) : *Nevēža* up. ir ež. (Kur); vs. (Tršk) : *Nevēžis* up. (Tršk); *Šlavín-ka* vs. (JnšM) : *Šlavinas* ež. (JnšM); *Žiezmar-ka* vs. (Vvs) : *Žiezmarà* up. (Vvs).

21. **-očiai.** *Seirij-očiai* k. (Srij) : *Seirijis* ež. (Srij).

22. **-ojai.** *Prāgalv-ojai* k. (Akm) : *Pragalvys* up. (Akm).

23. **-onai.** *Gėlv-onai* mstl. ir k. (Šr) : *Gėlvē* up. (Glv).

24. **-(i)oniai.** *Knieb-ióniai* k. (Grk) : *Kniebà* up. (Grk).

24a. **-(i)onys.** *Griež-iónys* k. (An) : *Griežà* || *Griežià* up. (An); *Juod-ónys* k. (Msn) : *Juoda* up. (Msn); *Liel-iónys* k. (Stk) : *Liēlius* ež. (Stk); *Luk-ónys* (< **Lukn-onys*) k. (Plkn) : *Luknà* up. ir ež. (Plkn); *Mer-iónys* k. (Pbrd) : *Merà* || *Merià* up. (Pbrd); *Mēž-iónys* k. (Mdž) : *Mēžià* || *Mēžē* up. (Mdž); *Myl-iónys* k. (Švnč) : *Mylē* up. ir ež. (Švnč); *Pien-iónys* k. (Kvr) : *Pienià* up. (Kvr); *Svyl-iónys* k. (Ad) : *Svylà* up. (Ad); *Vēl-iónys* k. (Dglš) : *Vēlys* ež. (Dglš).

25. **-učiai.** *Širv-ūčiai* k. (Krtv) : *Širva* ež. (Krtv).

26. **-ukai.** *Rib-ukai* k. (Šlv) : *Ribà* up. (Šlv).

27. **-ūnai.** *Dumbl-iūnai* k. (Kp): *Dumbl̃ys* || *Dum̃blis* up. (Kp); *Nemaj-ūnai* || *Neman-iūnai* k. (Brš): *Nēmunas* || *Nēmanas* up. (Brš).

Atskirą oikonimų grupelę sudaro vietovardžiai iš priešdėlinių hidroniminės kilmės vedinių. Tai gyvenamųjų vietų vardai, padaryti ne tiesiog iš hidronimų, o per tarpinę grandį – priešdėlinį vietos reikšmės apeliatyvą arba oikonimą. Šių vedinių pasitaiko su priesagomis *-iečiai*, *-ininkai*, *-ninkai*, *-iškės*, *-iškis*, *-iškiai*.

Paįstr-iečiai k. (Pmp): *paįstria* (-ė, -ys) arba **Paįstria* (-ė, -ys) < *Įstras* up. (Pmp); *Patatul-iečiai* k. (Vb): *patatuliai* (-ė, -ys) arba **Patatuliai* (-ė, -ys) < *Tātula* up. (Vb); *Pāvies-ininkai* (< **Paveisiej-ininkai*) buv. k. (Vs): *paveisiejai* (-ė, -ys) arba **Paveisiejai* (-ė, -ys) < *Veisiejis* ež. (Vs); *Pamūš-ninkai* k. (Lnkv): *pamūšis* arba *Pamūšis* k. (Lnkv) < *Mūša* up. (Lnkv); *Pakern-iškės* k. (Dgč): *pakerniai* (-ė, -ys) arba **Pakerniai* (-ė, -ys) < *Kernys* ež. (Dgč); *Pakert-iškės* k. (Žž): *pakertai* arba *Pakertai* k. (Žž) < *Kertus* ež. (Žž); *Paner-iškės* k. (Vvs): *paneriai* arba *Paneriai* k. (Vvs) < *Neris* up.; *Pagilb-iškis* k. (Ktk): *pagilbys* arba *Pagilbys* k. (Ktk) < *Gilbà* up. (Ktk); *Paskard-iškis* k. (Slk): *paskardė* (-ys), *paskardžiai* arba **Paskardė* (-ys), **Paskardžiai* < *Skařdžius* up. (Slk); *Palied-iškiai* k. (Prnv): *paliedė* (-is, -ys), *paliedžiai* arba **Paliedė* (-is, -ys), **Paliedžiai* < *Liedas* up. (Prnv); *Užukarv-iškės* k. (Mšg): *užukarviai* (-ė, -is, -ys) arba **Užukarviai* (-ė, -is, -ys) < *Karvys* ež. ir k. (Mšg).

Straipsnyje nėra surinkti visiškai visi priesaginės darybos oikonimai, kurie galėtų būti siejami su hidronimais – čia įtraukti tik aiškesni, mažiau abejonių keliantys atvejai⁹. Tačiau ir čia pateikiama medžiaga leidžia susidaryti bendresnį šios grupės vietovardžių vaizdą. Žinoma, neturint prieš akis visų priesagų, su kuriomis oikonimai padaromi iš kitų žodžių, pavyzdžiui, iš asmenvardžių, kitų oikonimų, apeliatyvų, sunku dabar pasakyti, kurios tų priesagų yra specifinės, vartojamos tik gyvenamųjų vietų vardų daryboje iš hidronimų. Atrodo, kad būdingiausios čia bus patroniminio tipo priesagos *-aičiai*, *-ėnai*, *-onys*, *-ininkai*, *-ninkai*, sudarančios daugiskaitines oikonimų formas.

Kai kurios šių priesagų, pavyzdžiui, *-aičiai*, *-ėnai*, *-onys*, savo reikšme labai artimos asmenvardinėms, todėl ir gyvenamųjų vietų vardai, kaip kuopinė sąvoka, su šio tipo priesagomis turi daugiskaitos galūnes. Pačią priesagą, vienokią ar kitokią jos formą, kaip ir apskritai darybos priemones, neretai suponuoja pats objektas, su kuriuo susiejamas gyvenamosios vietos vardas, todėl atskirų grupių vediniuose (hidroniminiuose, oikoniminiuose, apeliatyviniuose) gali vyrauti ir skirtingi priesagų tipai. Vediniuose iš hidronimų bene populiariausios ir bus patroniminio tipo priesagos, ko, atrodo, negalima būtų pasakyti apie kitus priesaginės darybos oikonimus, išvestus iš kitų oikonimų arba asmenvardžių, nes jau kiti santykiai tarp vardo ir objekto (deminutyviniai, priklausomybės ir pan.) nulemia ir kitą vyraujančių priesagų tipą.

Atkreipę dėmesį į produktyvesnių vedinių iš hidronimų priesagų paplitimą Lietuvoje, matysime, kad kai kurios jų sudaro gana aiškius arealus. Dažnai jie sutam-

⁹ Pavyzdžiui, miesto vardas *Įsrutis* || *Įsrutys* (dabar Černiachovskas, Kaliningrado sr.), J. Balčikonio teikiamas prie priesaginių vedinių, gali būti ir nepriesaginis, o perimtas tiesiog iš tos pačios upės vardo *Įsrā* dažnesnės gretiminės lyties *Įsrutis* || *Įsrutys*.

pa ir su tarmių plotais. Pavyzdžiui, pati produktyviausia priesaga *-ėnai*¹⁰ išplitusi visoje Lietuvoje, tačiau žemaičiuose, išskyrus pietinį (dūnininkų) pakraštį, ji, galima sakyti, yra vienintelė oikonimuose iš hidronimų.

Priesaga *-onys*¹⁰ dažniau aptinkama rytų aukštaičių (apie Anykščius, Kavarską, Musninkus) ir dzūkų rytinio bei pietrytinio ploto (apie Daugėliški, Pabrądę, Švenčionėlius, Švenčionis, Adutiškį, Trakus) vietovardžiuose.

Priesagos *-ininkai*, *-ninkai* neturi aiškesnių paplitimo ribų. Gal kiek ryškesni keli jų ploteliai – žemaičių dūnininkų bei jų pietinio paribio teritorijoje (apie Skaudvilę, Žygaičius, Tauragę, Pagėgius) ir pietrytinėje Lietuvos dalyje (apie Žiezmarį, Vievi, Stakliškes, Trakus, Onuški, Butrimonis, Simną, Ūdriją, Leipalingį, Merkinę, Šalčininkus).

Kitos šio (asmenvardinio, patroniminio) tipo priesagos, tarp jų ir *-aičiai*¹⁰, neįabai produktyvios, teturi po vieną kitą ar kelis vedinius.

Priesagos su *-išk-*, kad ir pasižyminčios produktyvumu, būdingos ne tik oikonimams, padarytiems iš hidronimų, bet paplitusios ir vediniuose iš kitų vardažodžių, ypač asmenvardžių¹¹. Įdomu tai, kad abiejų giminių bei skaičiaus formų paplitimas vediniuose iš hidronimų su šiomis priesagomis irgi palyginti areališkas. Pavyzdžiui, *-iškės* paplitusios šiaurietinėje (apie Zarasus, Degučius, Uteną), pietrytinėje (apie Dubingius, Maišiagalą, Vilnių), pietinėje (apie Birštoną, Kapsuką) Lietuvoje; *-iškė* – rytų dzūkų (apie Smalvas, Ceikinius) ir žemaičių dūnininkų bei jų paribio (apie Šaukėnus, Kražius, Šilalę, Šiluvą) ploteliuose; *-iškiai* labiausiai susitelkę vakarų aukštaičių plote prie Nemuno ir Užnemunėje; *-iškis* – įvairiose rytų aukštaičių vietose.

Visiškai kito tipo priesagos yra *-ava*, *-inė*, *-ynė*, aptinkamos ne tik vediniuose iš hidronimų. Būdamos kuopinės arba vietą žyminčios reikšmės¹², šios priesagos sudaro tik vienaskaitines oikonimų formas. Jų vedinių iš hidronimų nėra daug, todėl ir pastebimų paplitimo plotų čia nesusidaro.

IŠVADOS

1. Lietuvos TSR oikonimų daryboje iš hidronimų produktyvus priesaginis darybos būdas (27 priesagų grupės).

2. Priesaginiuose vediniuose iš hidronimų išryškėja priesagos dviejų tipų: a) asmenvardinio (patroniminio) ir b) vietos, arba kuopinės, reikšmės.

3. Būdingesnės hidroniminių oikonimų daryboje yra asmenvardinio tipo priesagos, sudarančios vedinių daugiskaitos formas; produktyviausia ir vyraujanti šio tipo priesaga yra *-ėnai*, išplitusi beveik visoje Lietuvoje.

4. Susidaro daugiau ar mažiau ryškesni būdingesnių priesagų paplitimo plotai.

¹⁰ Manoma, kad priesagų *-aičiai*, *-ėnai*, *-onys* paplitimo plotai oikonimų vediniuose turėtų sutapti su asmenvardžių priesagų *-aitis*, *-ėnas*, *-onis* paplitimo plotais. Tai iš dalies jau matyti, prieš akis turint XVII a. asmenvardžių priesagų paplitimą. – Plg. Maciejauskienė V. Lietuvių asmenvardžių priesagų paplitimas XVII a. – Kn.: Lietuvių kalbotyros klausimai. V., 1977, t. 17, p. 159–168.

¹¹ Plg. Safariewicz J. Min. veik., p. 57–63.

¹² Žr. Lietuvių kalbos gramatika. – V., 1965, t. 1, p. 396–404, 419–421.

ОЙКОНИМЫ СУФФИКСАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ОТ ГИДРОНИМОВ В ЛИТОВСКОЙ ССР

Резюме

На материале ойконимов, представленных в „Справочнике административно-территориального деления Литовской ССР“, ч. 1-я и 2-я („Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinynas“. — V., 1974, d.1 ir 1976, d. 2), рассматривается одна из групп суффиксальных ойконимов — ойконимы, образованные от гидронимов. В структуре данных названий (около 260 примеров) выделяются 27 суффиксов. Эти суффиксы сводятся к двум типам: 1) суффиксы, близкие по своему словообразовательному значению к употребляемым при именовании лиц (патронимическим), образующие плюральные формы ойконимов, и 2) суффиксы со словообразовательным значением места или скопления, образующие сингулярные формы ойконимов.

Констатируется, что наиболее популярны при образовании ойконимов от гидронимов суффиксы 1-го (патронимического) типа (напр., *-ėnai*, *-onys*, *-ininkai*, *-ninkai* и др.), среди которых самым продуктивным является *-ėnai* (при его помощи образуется около 30% производных ойконимов).

Утверждается, что для некоторых более продуктивных суффиксов, напр. *-ėnai*, *-onys*, *-iškė*, *-iškės*, *-iškis*, *-iškiai*, могут быть установлены более или менее четко выделяющиеся ареалы.